

8. Sokolovskaya A. *The economic function of the state and especially its implementation in Ukraine // Economics of Ukraine. - 2008. - № 3. - S. 23-27.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Курок Олександр Олександрович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401
e-mail: finansu2014@mail.ru

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Курок Александр Александрович, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина, 08401
e-mail: finansu2014@mail.ru

AUTHOR DETAILS

Kurok Oleksandr, Candidate of Sciences in Economy, Docent of the Economy SHEI «Hryhorii Skovoroda Pereiaslav-Khmelnyskyi State Pedagogic University»
Sukhomlynskoho, 30, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401
e-mail: finansu2014@mail.ru

УДК 399.9

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**Різник В.В.,
Різник Н.А.**

Метою статті є аналіз світового досвіду розв'язання проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки. Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки. Об'єктом дослідження є аналіз світового досвіду розв'язання проблеми зовнішньоекономічної безпеки.

У статті використані теоретичні методи дослідження: аналіз та узагальнення наукової літератури, порівняння, систематизація, які дали змогу узагальнити теоретичний матеріал з проблеми дослідження, систематизувати світовий досвід розв'язання проблеми зовнішньоекономічної безпеки та обґрунтувати можливість його адаптації для України.

Забезпечення економічної безпеки є гарантією незалежності країни, основною умовою стабільності й ефективності життєдіяльності суспільства, досягнення успіху. Саме тому забезпечення економічної безпеки зараховують до числа найважливіших національних пріоритетів.

Держави світу пройшли тривалий шлях цивілізованого розвитку ринкової економіки, створення міцних федерацій та єврорегіонів, сильних традицій в галузі законотворчості. Однак усе це відбувалося на тлі політичної стабільності й економічного росту – двох найбільш необхідних складових забезпечення належного рівня національної безпеки та її складової – зовнішньоекономічної безпеки. Саме такий стан справ є орієнтиром та зразком для сталого розвитку економіки України та гарантування її зовнішньоекономічної безпеки.

Проведений аналіз світового досвіду розв'язання проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки та особливостей сучасного стану соціально-економічної безпеки провідних держав, дозволить врахувати позитивні аспекти їх досвіду у процесі надання рекомендацій щодо забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України.

Ключові слова: економічна безпека, зовнішньоекономічна безпека, національні пріоритети, стратегія економічної безпеки, відкритість економіки.

МИРОВОЙ ОПЫТ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

**Резник В.В.,
Резник Н.А.**

Целью статьи является анализ мирового опыта решения проблемы обеспечения внешнеэкономической безопасности. Предметом исследования является совокупность теоретических и практических аспектов проблемы обеспечения внешнеэкономической безопасности. Объектом исследования является анализ мирового опыта решения проблемы внешнеэкономической безопасности.

В статье использованы теоретические методы исследования: анализ и обобщение научной литературы, сравнение, систематизация, которые позволили обобщить теоретический материал по проблеме исследования, систематизировать мировой опыт решения проблемы внешнеэкономической безопасности и обосновать возможность его адаптации для Украины.

Обеспечение экономической безопасности является гарантией независимости страны, основным условием стабильности и эффективности жизнедеятельности общества, достижения успеха. Именно поэтому обеспечение экономической безопасности относят к числу важнейших национальных приоритетов.

Государства мира прошли долгий путь цивилизованного развития рыночной экономики, создания прочных федераций и еврорегионов, сильных традиций в области законотворчества. Однако все это происходило на фоне политической стабильности и экономического роста - двух самых необходимых составляющих обеспечения надлежащего уровня национальной безопасности и ее составляющей - внешнеэкономической безопасности. Именно такое положение дел является ориентиром и образцом для устойчивого развития экономики Украины и обеспечения ее внешнеэкономической безопасности.

Проведенный анализ мирового опыта решения проблемы обеспечения внешнеэкономической безопасности и особенностей современного состояния социально-экономической безопасности ведущих государств, позволит учесть положительные аспекты их опыта в процессе предоставления рекомендаций по обеспечению внешнеэкономической безопасности Украины.

Ключевые слова: *экономическая безопасность, внешнеэкономическая безопасность, национальные приоритеты, стратегия экономической безопасности, открытость экономики.*

WORLD EXPERIENCE PROBLEMS SOFTWARE SOLUTION EXTERNAL SECURITY

**Riznyk V.V.,
Riznyk N.A.**

The aim of the article is the analysis of the world experience in solving the problem of ensuring security of foreign trade. The subject of the research is a set of theoretical and practical aspects of ensuring security of foreign trade. The object of research is the analysis of the world experience in solving the problem of external economic security.

The paper used theoretical methods: analysis and synthesis of scientific literature, comparison, systematization, that allowed generalizing the theoretical material on the issue of research, organize the world experience in solving the problem of external economic security and to justify the possibility of adapting it to Ukraine.

Ensuring economic security is a guarantee of the country's independence, the main condition for the stability and efficiency of society, to achieve success. That is why economic security among the most important national priorities.

States of the world have come a long way of civilized development of the market economy, building strong federations and Euro-regions, a strong tradition in the field of lawmaking. However, all this is happening against the background of political stability and economic growth - two of the most necessary components to ensure an adequate level of national security and its component - the external economic safety. It is this state of affairs is a guide and a model for sustainable development of the Ukrainian economy and ensure its external economic security.

The analysis of world experience in solving the problem of providing security and foreign economic features of the current state of socio-economic security of the leading states, will take into account the positive aspects of their experience in the provision of recommendations to ensure the safety of foreign trade of Ukraine.

Keywords: *economic security, external security, national priorities, economic security strategy, openness of the economy.*

Актуальність дослідження. *Переймаючи позитивний досвід розвинених країн, Україна зможе уникнути помилок та складних проблем у забезпеченні як економічної безпеки держави загалом, так і її складової – зовнішньоекономічної безпеки. При цьому варто зазначити, що науковці та політики більшості розвинених країн не виокремлюють поняття «зовнішньоекономічної безпеки», а оперують поняттями «безпека», «національна безпека» та «економічна безпека», водночас вкладаючи у їх зміст і проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави.*

Як показує світовий досвід, забезпечення економічної безпеки – це, насамперед, гарантія незалежності країни, умова стабільності та ефективності життєдіяльності суспільства. Одним з головних завдань економічної безпеки є збереження і зміцнення позицій країни у світовій економічній системі.

Ступінь дослідження. *Вивченням досвіду забезпечення економічної безпеки в провідних країнах світу займається чимала кількість вчених-економістів та держслужбовців, зокрема: Варналій З. С., Єдинак В. Ю., Ліпкан В. А., Новікова О. Ф., Пастернак-Таранушенко Г. А., Сухоруков А. І., Третяк В. В., Харазішвілі Ю. М., Яремко Л. А.*

Мета написання статті *полягає у розгляді та аналізі світового досвіду розв'язання проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки.*

Вклад основного матеріалу. *Країни з розвинутою ринковою економікою мають багаторічний досвід забезпечення економічної безпеки держави. Це такі країни як Сполучені Штати Америки, Російська Федерація, Японія, Китайська Народна Республіка, Англія, Франція. Розглянемо становлення економічної безпеки, як науки, у деяких із них.*

Офіційно термін «економічна безпека» був визнаний у 1985 р., коли на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН була прийнята резолюція про міжнародну економічну безпеку. В ній було визначено, що

світовій спільноті необхідно сприяти забезпеченню міжнародної економічної безпеки з метою соціально-економічного розвитку та прогресу кожної країни. На 42-й сесії Генасамблеї ООН прийнята Концепція міжнародної економічної безпеки [11 с. 7].

Як відомо, у світі існують наступні моделі національної безпеки:

- американська – орієнтована на поєднання зовнішньої та внутрішньої безпеки, яку використовують за зразок більшість держав;
- японська – з акцентом на внутрішню соціальну безпеку;
- китайська, яка є найконцентрованішим виразом систем безпеки держав, що здійснюють будівництво соціалістичного суспільства;
- системи, властиві державам, які відносно нещодавно здобули незалежність і здійснюють глибинну переорієнтацію свого розвитку [3 с. 61].

Перш за все розглянемо досвід Сполучених Штатів Америки (США). Історія розвитку світової економіки свідчить, що навіть у сприятливі часи свого розвитку та існування США з самого початку стали на шлях активного забезпечення економічної безпеки держави та громадян. У 1791 р. міністр фінансів А. Гамільтон поставив питання про державний захист підприємців. Навіть в умовах Громадянської війни Конгрес США приймав закони щодо митного протекціонізму. Сумнозвісна всесвітня економічна криза 1929 – 1933 рр. показала, що генезис капіталізму може відбуватися в прогресивному напрямі лише за умов підтримки та захисту держави, що й спонукало Ф. Рузвельта почати «новий курс» зі зміцнення економічної безпеки держави. Відомо, що перші закони, які визначали цей курс і були базою подальшого розвитку заходів, спрямованих на подолання кризи та відновлення економічного потенціалу країни, стосувалися державного регулювання банківської діяльності, ринку цінних паперів, сільського господарства, реструктуризації промисловості, залізничного транспорту, тощо. Більшість із них мала надзвичайний ефект. Основні напрями в економічній системі «нового курсу» Ф. Рузвельта забезпечували державну підтримку грошово-фінансової та банківської системи, стимулювання приватних інвестицій за допомогою податкових пільг, стабілізацію цін шляхом девальвації долара та регулювання інфляції, монополізму та конкурентної боротьби. Саме такі економічні заходи, які зумовлювали безпеку держави, водночас надавали можливість проводити й адекватну соціальну політику. Історія підтвердила політичну мудрість адміністрації Ф. Рузвельта, який щиро вважав, що позитивних змін у державі можна чекати лише за умов коли кожний громадянин відчуватиме власну економічну безпеку, гарантовану державною підтримкою. Саме в цей час американці вперше підійшли до проблеми економічної безпеки держави з позиції забезпечення головного внутрішнього чинника економічного розвитку країни – соціальної стабільності суспільства; вперше був запропонований новий підхід – від економічної безпеки індивіда до економічної безпеки держави, суспільства в цілому; вперше був створений федеральний Комітет з економічної безпеки (1934 р.). Сьогодні аналогічні державні структури є в більшості країн світу [1 с. 420].

Багаторічний процес пошуку ефективних шляхів щодо надійного захисту національних економічних інтересів у США, дозволив створити ефективне та дієве нормативно-правове забезпечення економічної безпеки. Економічна безпека США як окрема та цілісна проблематика у цій країні не формулюється як у концептуальних і стратегічних документах, так і у законодавчих та нормативно-правових актах. Вона розглядається лише як невід'ємна і найважливіша зі структурних складових національної безпеки Сполучених Штатів у Стратегії національної безпеки та подається у виді окремих аспектів щодо її забезпечення у законах [10 с. 55].

Загрози національним інтересам США у Стратегії національної безпеки поділені на кілька груп: локальні та регіональні загрози; транснаціональні загрози; розповсюдження небезпечних технологій; діяльність іноземних розвідувальних служб; порушення функціонування державних структур у тих чи інших країнах. Характерною особливістю є те, що у стратегії містяться методи протистояння кожній з перелічених загроз, які мають здебільшого зовнішній характер [6 с. 318].

Паритетним напрямком у політиці США з 90-х років стало забезпечення економічної безпеки країни. У лютому 1993 р. державний секретар США У. Крістофер підкреслив, що зовнішня політика США повинна триматись на «трьох китах»:

- зміцненні економічної безпеки країни;
- підтриманні демократії;
- дотриманні прав людини [13 с. 8].

Головним завданням економічної безпеки країни за думкою держсекретаря є підвищення конкурентоздатності американських товарів, скорочення залежності країни від іноземних позик та зміцнення її можливостей виконувати міжнародні зобов'язання у торгово-економічних та інших галузях. Президентом США Дж. Бушем старшим затверджено меморандум, у якому були викладені основні положення Національної програми забезпечення економічної безпеки [14 с. 48].

В результаті була створена система економічної безпеки країни, визначені параметри загальної політики в галузі економічної безпеки, сучасні критерії, розроблено механізм керівництва системою забезпечення економічної безпеки, внесені зміни у систему підготовки і перепідготовки кадрів. Крім того були визначені загрози економічній безпеці США та створено каталог загроз економічній безпеці та їх оцінка [13 с. 7].

Адміністрація Президента США Б. Клінтона також приділяла економічній безпеці значну увагу. У концепцію економічної безпеки були введені положення про забезпечення національних економічних інтересів США у конкурентній боротьбі з суперниками на світовій арені, про захист лідируючих позицій США у технологічних галузях. Збереження могутності США пов'язується зі здійсненням заходів із забезпечення економічної безпеки [13 с. 7].

Національні інтереси США визначені у Стратегії національної безпеки. Там вони класифікуються за рівнем важливості для країни на три категорії: перша група – це життєво важливі інтереси; друга – важливі інтереси та третя – гуманітарні та інші інтереси. Економічні інтереси містяться у складі першої категорії важливості національних інтересів США, забезпечення яких є безумовним пріоритетом політики національної безпеки Сполучених Штатів і для захисту яких американський уряд повинен робити усе можливе навіть за рахунок однобічного використання сили. До них відносяться: економічний добробут суспільства і захист життєво важливих державних інфраструктур, зокрема енергетики, банків, фінансів, державних комунікацій та ін. [10 с. 55].

Адміністрація Президента США Дж. Буша молодшого підтвердила пріоритетне значення економічної безпеки. Як зазначила у своїй доповіді радник по національній безпеці президента США Кондоліза Райс: «Політика США по відношенню до Росії повинна бути сконцентрована на питаннях безпеки, які мають важливе значення. По-перше, ми повинні визнати, що сила Росії являє собою меншу загрозу для безпеки Америки, ніж її слабкість та непослідовність» [13 с. 9].

Досвід розв'язання проблем національної безпеки накопичений Сполученими Штатами Америки спонукає інші держави світу розробляти та впроваджувати власні концепції і стратегії національної безпеки орієнтовані на надійний захист національних і економічних інтересів.

Переймаючи позитивні сторони досвіду забезпечення економічної безпеки у Сполучених Штатах, можемо виокремити основні положення, які обов'язково потрібно враховувати нашій державі під час забезпечення економічної безпеки та її складових, отже, це наступні умови:

- збереження економічної самостійності країни, її здатності приймати рішення у власних інтересах, що стосуються розвитку господарства;
- можливість зберегти вже досягнутий рівень життя населення і забезпечити його подальше прогресивне зростання.

Що стосується наших сусідів, то зокрема в Росії Закон Російської Федерації (РФ) «Про безпеку» був прийнятий у 1992 р., в ньому безпека визначається, як стан захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [4].

Прийнята у 1998 р. «Концепція національної безпеки Російської Федерації» визначає такі найважливіші завдання зовнішньоекономічної діяльності:

- створення сприятливих умов для міжнародної інтеграції російської економіки;
- розширення ринків збуту російської продукції;
- формування єдиного економічного простору (СЄП) з державами-учасниками Співдружності Незалежних Держав (СНД) [5].

Серед найважливіших умов реалізації національних інтересів в економіці визначаються: функціонування економіки в режимі розширеного відтворювання; захист інтересів вітчизняних виробників; підвищення інноваційної активності; постійний контроль за стратегічними ресурсами країни; підтримка наукового потенціалу, здатного утвердити незалежність країни на стратегічно важливих напрямках науково-технічного прогресу; перехід економіки до моделі стійкого розвитку; збереження єдиного економічного середовища, розвиток внутрішнього ринку згідно виробничій спеціалізації регіонів; налагодження російськими виробниками економічних зв'язків, які б забезпечували реалізацію інтересів російських підприємств, сприяли підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції, виробництва та економічного зростання [9 с. 54].

Третім важливим документом правового регулювання економічної безпеки є Державна стратегія економічної безпеки Російської Федерації [12]. Акцентуємо увагу на тому, що в законодавчих документах Росії, щодо забезпечення економічної безпеки, виділено регіональний аспект економічної безпеки, чого немає у законодавстві інших країн.

Регіональний аспект національної безпеки Росії містить перелік загроз цієї сфери. Ними є: центробіжні устремління суб'єктів Російської Федерації; регіональний сепаратизм, етнорегіоналізм, етноцентризм та шовінізм; відсутність контролю за міграційними процесами та відтворенням робочої сили, послаблення ролі державної мови у ряді регіонів федерації; розвал єдиного духовного та законодавчого простору держави; прийняття суб'єктами Російської Федерації нормативно-правових актів та рішень усупереч федеральному законодавству; економічна дезинтеграція та соціальна диференціація регіонів федерації; посилення неузгодженості взаємовідносин між центром та суб'єктами Російської Федерації. Необхідно відзначити, що регіональний аспект економічної безпеки міститься і серед критеріїв та параметрів стану економіки, які відповідають вимогам економічної безпеки Російської Федерації. Обумовлюється, що для визначення критеріїв та параметрів, які повинні відповідати вимогам економічної безпеки Росії, необхідно дотримуватися збереження єдиного економічного простору та широких міжрегіональних економічних відносин, забезпечуючи при цьому дотримання загальнодержавних інтересів, попередження розвитку сепаратистських тенденцій, функціонування єдиного загальноросійського ринку [10 с. 56].

В свою чергу, регіональний аспект економічної безпеки Росії визначається переліком загроз регіональній економічній безпеці. Найважливішою регіональною загрозою економічній безпеці РФ визнано небезпеку зростання нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів. До основних факторів впливу цієї загрози віднесені: об'єктивні різниці у рівні соціально-економічного розвитку регіонів; наявність депресивних, кризових та економічно відсталих районів на фоні структурних зрушень у промисловому виробництві, які супроводжуються значним зменшенням питомої ваги галузей обробної промисловості; порушенням виробничо-технологічних зв'язків між підприємствами окремих регіонів Росії; підвищенням розриву у рівні виробництва національного прибутку на душу населення між окремими суб'єктами Російської Федерації [7 с. 236].

Для України важливо врахувати зарубіжний досвід забезпечення зовнішньоекономічної безпеки, особливо стратегію Японії та інших провідних східноазійських країн, які ще в 50-х роках здійснили переорієнтацію з імпортозамінної моделі економіки на експортноорієнтовану. Цим країнам вдалося повною мірою:

- використати свої конкурентні переваги в трудомістких галузях;
- шляхом жорсткої державної політики спрямувати зарубіжну допомогу в імпортозамінний сектор економіки;
- вдосконалити науково-технічний потенціал експортних галузей;
- створити відповідну структуру експорту;
- сприяти кредитній політиці для експортерів тощо [1 с. 57].

Наприклад, уряд Японії з метою захисту внутрішнього ринку допускав лише іноземних конкурентів згідно зі спеціально розробленим графіком, який встановлював поступову лібералізацію. До того ж експортному прориву в Японії передувало насичення внутрішнього ринку вітчизняними товарами, що сприяло розвитку конкуренції між товаровиробниками і стимулювало експорт. В Україні все було зроблено навпаки – шляхом повної лібералізації зовнішньої торгівлі спочатку допущені на внутрішній ринок іноземні конкуренти без будь-яких обмежень, а після руйнації вітчизняної промисловості заговорили про необхідність захисту вітчизняних товаровиробників [1 с. 59].

Японський підхід до зміцнення комплексної економічної безпеки включає внутрішній і зовнішній аспекти. Серед пріоритетів зовнішньоекономічної безпеки японські теоретики і політики виділяють забезпечення сприятливих умов для сталого імпорту сировини за якнайнижчими цінами, зміцнення економічних позицій країни у світовому господарстві, зміцнення національної валюти, стратегічно орієнтовану інвестиційну політику та інше [10 с. 56].

Зовнішній аспект проблеми безпеки Японії передбачає більш широке тлумачення. Як відзначав відомий японський економіст, колишній міністр зовнішньої торгівлі і промисловості Окіта С., шлях до забезпечення безпеки японського суспільства полягає в тому, щоб «не створювати собі ворогів у світі», щоб усіляко розвивати і поглиблювати відносини дружби, співробітництва і партнерства з усіма країнами. Ці ж ідеї присутні в японській дипломатичній стратегії «за всіма азимутами», що є складовою частиною стратегії економічної і комплексної безпеки. Однак, паралельно японські аналітики активно розробляють механізми реалізації національних економічних інтересів в окремих регіонах, і насамперед у Північній Америці, у Південно-Східній Азії, Азіатсько-тихоокеанському регіоні [5 с. 320].

Цікавою для України є експортна політика Південної Кореї, що передбачає різноманітні пільги для експортерів, зведення до мінімуму різних бюрократичних перешкод і навіть запровадження щорічного святкування Дня експортера в останній день листопада [1 с. 60].

За оцінкою експертів за останні 20 років реальне зростання китайського ВВП в середньому становить 9,9%. Це підняло економіку Китаю з маргінального рівня до одного з найбільших рушіїв глобального зростання. Із 2000 по 2009 р. китайська економіка зросла від 3,7% глобального ВВП (в номінальному доларовому вимірі) до 8,1% [2], що являється гарним прикладом забезпечення економічної безпеки для України.

Стратегія національної безпеки Китаю на відміну від інших країн, наприклад, США, позбавлена активної наступальної позиції. Китайські експерти надають характеристику реального статусу кожної країни. Визнається, що США – єдина супердержава, Китай та Японія на стадії розвитку, Росія – регіональна держава. Констатуючи про скорочення військового потенціалу Росії, китайські фахівці визнають, що сьогодні американська перевага у Тихоокеанському регіоні є очевидною. З метою поліпшення даного стану справ здійснюється китайсько-російське співробітництво.

Стратегія національної безпеки Китаю не міститься у жодному конкретному документі, втім позиції стратегії безпеки Китаю можна виявити, вивчивши офіційний оборонний бюлетень – Білу книгу Китаю. Окремі положення, які відображають суть підходів до забезпечення національної безпеки Китаю, розміщені також у чисельних доповідях і статтях.

До національних інтересів Китаю належать: суверенітет, безпека, економічний розвиток, міжнародний статус і національна гідність. До довгострокових інтересів віднесені нарощування можливостей, послідовна реалізація етапів розвитку і досягнення процвітання країни. Нарощування можливостей передбачає розумне освоєння природного середовища, розвиток у сфері науки, технологій і економічний ріст [6 с. 328].

Держава регулює ринок, а ринок орієнтує підприємства. Практична реалізація цієї формули розглядається як мета реформи господарського механізму в КНР. Застосоване Китаєм поєднання планової та ринкової основ господарювання якнайбільше відповідає сьгоднішнім умовам поступу України, для якої

вибір вірного шляху розвитку свого господарства надасть можливість гарантувати економічну безпеку, що є головною умовою збереження Україною державності [8].

Основними цілями стратегії національної безпеки є формування мирного та стабільного навколишнього середовища, захист суверенітету й незалежності, запобігання війн і здатність контролювати виникнення кризових ситуацій. У зв'язку із напруженою геополітичною обстановкою, у директивах дев'ятого п'ятирічного плану економічного і соціального розвитку Китайської Народної Республіки (КНР) і перспективній програмі до 2010 року, зберігається довгострокова установка на зміцнення оборонного потенціалу. Особлива увага у даному контексті приділяється розвитку збройних сил як інструмента опори влади і підтримання внутрішньополітичної стабільності.

Основним відомством, яке займається питаннями безпеки і оборони є Міністерство державної безпеки. У Законі «Про Державну оборону» 1991 року визначені повноваження державних органів у сфері безпеки і передбачено створення спільних координаційних нарад військових і цивільних органів в центрі й на місцях, рішення яких у межах їх компетенції є обов'язковими для виконання. Таким чином закладено законодавчу основу для здійснення єдиної державної політики національної безпеки, в якій обов'язок по забезпеченню національної безпеки лежать не лише на державних, а й на недержавних інституціях.

КНР найбільшу увагу приділяє удосконаленню якісних параметрів оборонного потенціалу. Керівництвом країни висувається вимога зміцнювати армію за рахунок науки і техніки, посилювати дослідження оборонного значення, створювати й удосконалювати механізм оборонної промисловості, який відповідає умовам ринкової економіки, поступово оновлювати озброєння і спорядження.

Характерною особливістю Китаю є здійснення воєнної стратегії активної оборони, тобто дотримання принципу самооборони, оборонних операцій, і завоювання переваги через нанесення удару лише після удару суперника.

Потрібно зазначити, що у більшості документів, у яких регламентуються різні аспекти забезпечення національної безпеки проголошується нерозривна єдність державних органів і народу, як чинник єдності державної політики у сфері національної безпеки.

Останнім часом Китай все більше починає проводити активну політику світового масштабу. І якщо раніше визнавалася домінуюча роль США у світі, то у 2002 році Китай заявив, що рішуче відкидає гегемонізм і політику з позиції сили, бореться з політикою війни, агресії та експансії. З метою забезпечення даного положення перед збройними силами ставиться завдання підвищити можливості ведення бойових дій при раптових змінах обстановки в умовах використання сучасної техніки, у тому числі високих наукомістких технологій [6 с. 332].

Керівництво країни прагне перетворити Китай на державу із могутніми збройними силами, здатними ефективно забезпечити національну безпеку від зовнішніх загроз.

Взагалі ж при розгляді системи управління національною безпекою Китаю слід враховувати історичну спадщину та світогляд даного народу.

Аналіз періодизації світових цивілізацій надає можливість висунути гіпотезу, відповідно до якої наступною світовою цивілізацією буде Китайська.

Починаючи з X століття н.е. відбувається формування так званої суспільної системи безпеки, структура якої обумовлена об'єднанням сімей по 10, 50, 500 осіб. При чому сім'ї мали вживати заходів безпеки як щодо власної охорони, так і щодо іноземців або гостей, що перебували у них на території. Безпека вважалася неподільною і за зниження її рівня відповідали усі. Це є важливим моментом, щоб усвідомити принципи побудови сучасної системи національної безпеки Китаю [7 с. 242].

Для України при формуванні зовнішньої політики важливим є врахування протиріч Китаю та Японії.

Відтак можна говорити не стільки про західнохристиянську та східноправославну скільки про євроатлантичну та євразійську цивілізацію. При чому саме між цими цивілізаціями і точитиметься головна геополітична боротьба за світове лідерство у XXI столітті. На думку вчених, євроатлантична цивілізація з часом втрачатиме свої позиції, що обумовлено деградацією європейських цінностей, депопуляцією титульних європейських етносів, невисоким ростом ВВП європейських країн. Що стосується системоутворюючої країни даної цивілізації, то вона зберігатиме свій потенціал протягом перших двох десятиліть XXI століття [2].

Китайська філософія безпеки базується на надтонкому проникненню до світогляду противника. За китайською філософією немає страшнішого ворога, ніж найближчий друг. Це резонує із європейським постулатом: немає постійних союзників, є постійні інтереси. При аналізі тих чи інших чинників та тенденцій китайські спеціалісти керуються правилом: сьогодні це може нічого не означати, а завтра це може стати найголовнішим.

Стратегія становлення Китаю світовим лідером полягає у знищенні своїх геополітичних та геоекономічних опонентів психологічно. Тому становлення Китаю відбуватиметься не за допомогою грубого і активного, прямого і подекуди протизаконного втручання у внутрішні справи інших держав, а через поступовий психологічний вплив на слабких, а також зменшення впливу сильних держав у світових регіонах.

Отже, як показує світова практика, країни з розвинутою і ефективно структурованою ринковою економікою, в яких підтримується макроекономічна стабілізація, в значно меншій мірі попадають під вплив внутрішнім і зовнішнім загрозам, ніж країни з перехідною економікою. Рівень нестійкості економіки до загроз, які виникають із сфери зовнішньоекономічних відносин, зумовлює внутрішньоекономічна і інституційна

нестабільність, яка загострюється в умовах соціально-економічної трансформації. Відкритість економіки, як така, не є причиною появи загроз для економіки, будучи лише сферою або умовою їх прояву. Тому, загроза ослаблення зовнішньоекономічної безпеки – явище похідне від внутрішніх економічних проблем країни, від специфіки її положення на реальних і фінансових ринках.

Висновки. Проведений аналіз світового досвіду забезпечення економічної безпеки дозволяє стверджувати, що забезпечення економічної безпеки є гарантією незалежності країни, основною умовою стабільності й ефективності життєдіяльності суспільства, досягнення успіху. Саме тому забезпечення економічної безпеки зараховують до числа найважливіших національних пріоритетів.

Держави світу пройшли тривалий шлях цивілізованого розвитку ринкової економіки, створення міцних федерацій та єврорегіонів, сильних традицій в області законотворчості. Однак усе це відбувалося на тлі політичної стабільності й економічного росту – двох найбільш необхідних складових забезпечення належного рівня національної безпеки та її складової – зовнішньоекономічної безпеки. Саме такий стан справ є орієнтиром та зразком для сталого розвитку економіки України та гарантування її зовнішньоекономічної безпеки.

Проведений аналіз світового досвіду розв'язання проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки та особливостей сучасного стану соціально-економічної безпеки провідних держав, дозволить врахувати позитивні аспекти їх досвіду у процесі надання рекомендацій щодо забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України.

Список використаних джерел

1. *Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія.* – К.: Знання, 2009. – 647 с.
2. *Економіка Китаю: його найпотужніша зброя чи слабке місце? [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/UK/index.htm
3. Єдинак В. Ю. *Світовий досвід розв'язання проблем забезпечення економічної безпеки [текст] / В. Ю. Єдинак // Економіка та підприємництво. Держава та регіони.* – 2009. – №3. С. 51-54.
4. Закон Российской Федерации «О безопасности» № 2446-1 от 5 марта 1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.politika.su/doc/2446t.html>.
5. Концепция национальной безопасности Российской Федерации (10 января 2000 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nationalsecurity.ru/library/00002/index.htm>
6. Ліпкан В.А. *Національна безпека України: навч. посібн. [вид 2-ге] / В. А. Ліпкан.* – К.: КНТ, 2009. – 576 с.
7. Новікова О. Ф. *Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення [Текст]: монографія / О. Ф. Новікова, Р. В. Покотиленко; НАН України, Інститут економіки промисловості.* – Донецьк, 2006. – 407 с.
8. Пастернак-Таранушенко Г.А. *Україна-Китай: шляхи співробітництва / Пастернак-Таранушенко Г.А., Пастернак-Таранушенко Д. // Матеріали конференції (Київ, серпень-вересень 1993 р.) [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://econbez.narod.ru/1security/2articles/34.htm>.
9. Пирожков С. *Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України / С. Пирожков // Стратегічна панорама.* – 2003. – № 1.
10. Покотиленко Р. В. *Механізм формування та забезпечення економічної безпеки: дис.... канд. екон. н.: 08.02.03. / Покотиленко Руслан Вікторович.* – Д., 2002. – 249 с.
11. Третьяк В. В. *Економічна безпека: сутність та умови формування / В. В. Третьяк, Т. М. Гордієнко / Економіка та держава №1/2010 С.6-8.*
12. Указ Президента Российской Федерации «О Государственной стратегии экономической безопасности Российской Федерации (Основных положениях)». от 29.04.96 г. № 608. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nationalsecurity.ru/library/00002/index.htm>
13. Яценко Н. М. *Регіональна економічна безпека у контексті національної економічної безпеки / Яценко Н. М. // – Актуальні проблеми економіки №2.* – 2002. С.3.
14. *Global Strategies. Insights from the World's Leading Thinkers.* – Cambridge: Harvard Business Review Book Series, 1994. – 129 p.

References

1. *Ekonomiczna bezpeka: navch. Posib. [Economic Security] / za red. Z.S. Varnaliia.* – K.: Znannia, 2009. – 647 s.
2. *Ekonomika Kytaiu: yoho naipotuzhnishha zbroia chy slabke mistse? [Elektronnyi resurs]. [China's economy: its greatest weapon or weak point?]:* http://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/UK/index.htm
3. *Iedynak V.Iu. Svitovyi dosvid rozv'iazannia problem zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky [World experience solving problems of economic security] // Ekonomika ta pidpriemnytstvo. Derzhava ta rehiony.* – 2009. – №3.- S. 51-54.
4. *Zakon Rosyyskoi Federatsyy «O bezopasnosti» № 2446-1 ot 5 marta 1992 [Law of the Russian Federation «On Security»];* <http://www.politika.su/doc/2446t.html>.
5. *Kontseptysia natsyonalnoi bezopasnosti Rosyyskoi Federatsyy (10 yanvaria 2000 hoda) [National Security Concept of the Russian Federation];* <http://www.nationalsecurity.ru/library/00002/index.htm>
6. *Lipkan V.A. Natsionalna bezpeka Ukrainy: navch. posibn. [vyd 2-he] [National Security Ukraine] K.: KNT, 2009.* – 576 s.

7. Novikova O.F., Pokotylenko R.V. *Ekonomichna bezpeka: kontseptualne vyznachennia ta mekhanizm zabezpechennia: monohrafiia* [Economic security: a conceptual definition and mechanism to ensure] ; NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti. - Donetsk, 2006. - 407 s.

8. Pasternak-Taranushenko H.A. *Ukraina-Kytai: shliakhy spivrobitnytstva* / Pasternak-Taranushenko H.A., Pasternak-Taranushenko D. // *Materialy konferentsii* (Kyiv, serpen-veresen 1993 r.) [Ukraine-China: ways of cooperation]: <http://econbez.narod.ru/1security/2articles/34.htm>.

9. Pyrozhkov S. *Kontseptualni pidkhody do formuvannia systemy natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [Conceptual approaches to formation of the national security of Ukraine] // *Stratehichna panorama*. – 2003. – № 1.

10. Pokotylenko R.V. *Mekhanizm formuvannia ta zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky: dys.... kand. ekon. n.: 08.02.03. [Formation mechanism and economic security] – D., 2002. – 249 s.*

11. Tretyak V.V., Hordiienko T.M. *Ekonomichna bezpeka: sutnist ta umovy formuvannia* [Economic security: the nature and conditions of formation] // *Ekonomika ta derzhava*. №1/2010 - S.6-8.

12. *Ukaz Prezydenta Rossyiskoi Federatsyy «O Hosudarstvennoi stratehyy ekonomicheskoi bezopasnosti Rossyiskoi Federatsyy (Osnovnykh polozheniyakh)»*. ot 29.04.96 h. № 608. [Presidential Decree «On the Russian State Economic Security Strategy (Basic Provisions)»]: <http://www.nationalsecurity.ru/library/00002/index.htm> - Nazvanye s ekrana].

13. Yatsenko N.M. *Rehionalna ekonomichna bezpeka u konteksti natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky* [Regional economic security in the context of national economic security] // *Aktualni problemy ekonomiky* №2. – 2002. - S.3.

14. *Global Strategies. Insights from the World's Leading Thinkers*. – Cambridge: Harvard Business Review Book Series, 1994. – 129 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Різник В'ячеслав Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти,

Різник Надія Анатоліївна – старший викладач кафедри професійної освіти

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди».

вул. Миру 4, кв. 28, м. Переяслав-Хмельницький, 08400 Україна

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

Резник Вячеслав Владимирович – кандидат педагогических наук, доцент кафедры профессионального образования,

Резник Надежда Анатольевна – старший преподаватель кафедры профессионального образования ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды».

ул. Мира 4, кв. 28 г. Переяслав-Хмельницкий, 08400 Украина

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Vyacheslav Riznyk – PhD, Assistant Professor of Vocational Education,

Nadiya Riznyk – senior lecturer in Vocational Education

SHEE «Pereyaslav-Khmelnyskyi SPU named Gryhoriy Skovoroda»

4/28, Myru Str, Pereyaslav-Khmelnyskyi, Ukraine 08400.

УДК 330.322.01

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Русин Р.С.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування інвестиційного проекту.

Метою дослідження є характеристика інвестиційного проекту та його сутності. В цьому контексті необхідно проаналізувати життєвий цикл інвестиційного проекту, окреслити основні його складові та запропонувати способи підвищення їх ефективності з врахуванням певних особливостей.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати мету дослідження.

Результати роботи. У статті розкрито економічну сутність інвестиційного проекту та його життєвого циклу. Проведено класифікацію інвестиційних проектів. Визначено проблеми зниження активності інвестиційної діяльності в Україні в умовах економічних перетворень. Обґрунтовано напрями підвищення інвестиційної привабливості.

Галузь застосування результатів. Інвестиційна діяльність.

Висновки. Необхідно відзначити, що у процесі дослідження було розглянуто суть поняття «інвестиційний проект», характерною ознакою процесу реалізації якого є можливість залучення інвестицій. Зокрема, реалізація інвестиційних проектів потребує залучення значного обсягу